

Troškovi prekršajnog postupka su predmet ozbiljnih rasprava u stručnoj javnosti, mada opšti je utisak da zakonodavac ovoj temi nije pristupio temeljno. Naime, pojedine odredbe Zakona o prekršajima (u daljem tekstu: ZOP) su nedorečene, a nisu prepoznati, niti regulisani neki od ključnih izazova i problema. Samim tim, praksi je ostavljeno mnogo prostora što se pokazalo pogubnim zbog nedoslednosti i neujednačenosti u postupanju i odlučivanju. Dodatnu komplikaciju predstavlja i primena "povezanih" opštih pravnih akata, poput Zakonika o krivičnom postupku (u daljem tekstu: ZKP) čije se odredbe o troškovima krivičnog postupka shodno primenjuju i u pogledu troškova prekršajnog postupka u slučaju da ništa nije predviđeno u ZOP-u, kao i Tarife o nagradama i naknadama troškova za rad advokata (u daljem tekstu: AT) koja se primenjuje ukoliko u konkretnom prekršajnom postupku učestvuje advokat u svojstvu branioca okrivljenog i/ili punomoćnika oštećenog. Stoga, postojeći režim trebalo bi preurediti i unaprediti, a u nastavku biće analizirana određena sporna pitanja i izneti odgovarajući predlozi.

Na početku, nejasno da li se pod troškovima prekršajnog postupka podrazumevaju svi izdaci učinjeni povodom prekršajnog postupka od pokretanja pa do završetka istog u smislu odredbe člana 140. stav 1. ZOP-a ili oni koji su, isključivo, pobrojani u odredbi člana 140. stav 2. ZOP-a. Po svoj prilici, prevlađuju argumenti u prilog prvog stanovišta, s tim da se radi o izdacima učinjenim u intervalu od donošenja rešenja o pokretanju prekršajnog postupka pa do donošenja odgovarajuće sudske odluke kojom se završava prekršajni postupak. Samim tim, oni koji su učinjeni pre ili nakon napred navedenog okvira ne bi trebalo da predstavljaju troškove prekršajnog postupka, a što se pokazalo veoma zbujućim i problematičnim u primeni. Prvi u nizu primera, odnosi se na slučajeve prekršajnog gonjenja preduzetog direktno od strane oštećenog koga, pritom, zastupa advokat u svojstvu punomoćnika. Ukratko, nameće se pitanje pripadaju li oštećenom troškovi na ime sastava zahteva za pokretanje prekršajnog postupka od strane punomoćnika-advokata ukoliko okrivljeni bude oglašen odgovornim za izvršenje konkretnog prekršaja. Sa jedne strane, napred navedeni izdatak učinjen je, očigledno, pre pokretanja prekršajnog postupka, ali sa druge strane predstavlja i nužni izdatak kojim se inicira prekršajno gonjenje i na koji advokatu pripada odgovarajuća nagrada u skladu sa odredbama AT. Jednostavno, donosilac odluke stavljen je pred dilemu "da li je starija kokoška ili jaje", mada preovladalo je uverenje da se oštećenom ne dosudi gore pomenuti trošak prekršajnog postupka. Takođe, identičan stav trebalo bi zauzeti i u krajnje apsurdnim situacijama kada advokati u svojstvu punomoćnika zastupaju određene organe javne vlasti ovlašćene za podnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. Uglavnom, punomoćnici u ime i za račun zastupanih organa javne vlasti sastavljaju i podnose zahteve za pokretanje prekršajnog postupka protiv raznih pravnih subjekata povodom prekršaja za koje su isti, pak, ovlašćeni preduzimati prekršajno gonjenje po službenoj dužnosti, a okrivljeni koji budu oglašeni za izvršenje konkretnih prekršaja, neretko, su obavezani i da snose izdatak na ime sastava zahteva za pokretanje prekršajnog postupka od strane punomoćnika-advokata. U ovakvim situacijama, okrivljeni, tek, ne bi trebalo da snosi gore opisani izdatak zato što je, nesumnjivo, učinjen pre pokretanja prekršajnog postupka, a dodatni argument predstavlja i to što se ne mogu, nikako, poistovetiti sa oštećenima. Naime, nijedno njihovo pravo nije povređeno i/ili ugroženo izvršenjem prekršaja, već se radi o jednom od poslova iz njihovih nadležnosti koji je, volšebno, prepušten licima izvan sistema i čiji bi angažman morao biti, isključivo, na teret konkretnih klijenata kojima pravna pomoć, baš, i nije neophodna za obavljanje poslova iz sopstvenog delokruga.

Nadovezuje se i pitanje (ne)osnovanosti "tarifiranja" zahteva za naknadu nagrade i nužnih izdataka angažovanog branioca. Generalno, napred navedeni zahtev podnosi se u slučajevima kada je okrivljeni oslobođen odgovornosti za izvršenje prekršaja ili je prekršajni postupak obustavljen i to u roku od tri meseca od dana dostavljanja odgovarajuće pravnosnažne sudske odluke. U praksi, prevladalo je opredeljenje da se dosudi izdatak na ime sastava gore opisanog zahteva od strane branioca, a isti se tretira kao ostali podnesak za koji advokatu pripada nagrada u iznosu od 12.750,00 dinara prema važećoj AT. Međutim, ovakvo shvatanje je poprilično sporno. Naime, gore pomenuti izdatak se dosuđuje bez obzira što je učinjen nakon završetka prekršajnog postupka i to, čak, po pravnosnažnosti odgovarajuće sudske odluke kojom je završen isti, dok je totalno drugačiji stav zauzet u pogledu izdatka na ime sastava zahteva za pokretanje prekršajnog postupka od strane punomoćnika-advokata u ime i za račun oštećenog kao podnosioca zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. Prema tome, i jedan i drugi izdatak moraju se tretirati na jednak način u pogledu (ne)dosuđivanja, pošto su oba učinjena, definitivno, izvan vremenskog okvira određenog u ZOP-u.

Takođe, sporan je i postojeći način vrednovanja nagrade za rad advokata u prekršajnom postupku, jer su cene advokatskih usluga izuzetno visoko određene u važećoj AT. Pre svega, interesantno je i da AT ne pravi nikakvu razliku između zastupanja okrivljenog i oštećenog u prekršajnom postupku za razliku od krivičnog postupka. Zbog toga, napred navedene vrednosti odnose se i na branioca okrivljenog i na punomoćnika oštećenog. Ipak, ključni problem je u tome što su postojeće vrednosti advokatskih usluga u prekršajnom postupku više i u odnosu na iste u krivičnom postupku. Po svoj prilici, donosilac se prilikom određivanja vrednosti nagrada u prekršajnom postupku rukovodio, prvenstveno, prirodom prekršaja i prekršajnog postupka, tačnije okolnošću da prekršaji predstavljaju svojevrstne propuste, s obzirom na to da je za postojanje prekršajne odgovornosti dovoljan nehat što, uglavnom, rezultira donošenjem osuđujućih odluka, kao i time da u prekršajnom postupku ne postoji kategorija obavezne odbrane i da okrivljeni, mahom, nisu ni zastupani od strane advokata. Samim tim, gore opisane vrednosti advokatskih usluga trebalo je da nadomeste sporadično učešće advokata u prekršajnom postupku i to, najčešće, na uštrb budžeta zato što se većina prekršajnih postupaka pokreće od strane nadležnih organa javne vlasti. Međutim, (ne)svesno su zanemarani drugi bitni aspekti, poput zastupljenosti prekršaja u svakodnevnom životu, kratkih rokova zastarelosti, ekonomske moći pravnih subjekata, stanja javnih finansija, itd. Nesumnjivo, Advokatska komora Srbije jeste samostalna i nezavisna u donošenju AT i, ujedno, vrednovanju advokatskih usluga, mada bilo bi poželjno da se ovoj problematici pristupi svestranije i temeljnije, a što bi, između ostalog, značilo da se postojeće nagrade za rad advokata u prekršajnom postupku umanje i ubuduće svedu, makar, na nivo najniže određenih u krivičnom postupku.

Na kraju, odluka o troškovima prekršajnog postupka zavisi od načina na koji je okončan konkretni prekršajni postupak, kao i od toga da li je zahtev za pokretanje prekršajnog postupka podneo javni tužilac, odnosno drugi nadležni organa javne vlasti, ili oštećeni. U svakom slučaju, troškovi prekršajnog postupka padaju na teret okrivljenog koji bude oglašen odgovornim za prekršaj. Nasuprot tome, sud će snositi troškove prekršajnog postupka ukoliko je okrivljeni oslobođen odgovornosti ili je prekršajni postupak obustavljen za prekršaje čije se gonjenje preduzima od strane nadležnih organa javne vlasti, ali ne i u slučaju vođenja krivičnog postupka za krivično delo koje obuhvata obeležja konkretnog prekršaja u

kome je okrivljeni oglašen krivim. Na drugoj strani, ako je prekršajno gonjenje preduzeto od strane oštećenog, onda će i snositi troškove prekršajnog postupka ukoliko okrivljeni bude oslobođen odgovornosti ili prekršajni postupak bude obustavljen zbog odustanka oštećenog od zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. No, nameće se pitanje zbog čega konkretni organ javne vlasti kao podnosilac zahteva za pokretanje prekršajnog postupka ne bi snosio troškove prekršajnog postupka koji se ne završi osuđujućom odlukom obzirom da je inicirao prekršajno gonjenje i da je na istom teret dokazivanja postojanja prekršaja i prekršajne odgovornosti? Štaviše, radi se o jednom od poslova iz njihove nadležnosti, tako da su, potpuno, slobodni da procene ima li, uopšte, mesta prekršajnom gonjenju u konkretnom slučaju. Samim tim, trebalo bi i da "plate" za sopstvene greške, kao i što oštećeni plaća za svoje u slučaju neosnovanosti zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. Pri tome, ni okolnost da su i prekršajni sudovi i drugi organi javne vlasti korisnici budžetskih sredstava ne bi trebalo da bude argument u prilog postojećem stanju, odnosno da je svejedno ko će snositi konkretne troškove prekršajnog postupka obzirom da će, svakako, pasti na teret "budžeta". Naprotiv, potrebno je da se naznači čijim nepravilnim radom su prouzrokovani troškovi prekršajnog postupka, a što je prihvaćeno i u parničnom postupku, s obzirom na to da je poslednjim izmenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (u daljem tekstu: ZPP), između ostalog, predviđeno da se u odgovarajućoj sudskoj odluci obavezno navodi i korisnik budžetskih sredstava zbog čijeg rada je nastalo potraživanje. Ipak, napred navedeni režim ne bi trebalo primenjivati u slučajevima obustavljanja prekršajnog postupka usled nastupanja zastarelosti za vođenje prekršajnog postupka i smrti fizičkog lica, odnosno prestanka pravnog lica, pošto su objektivnog karaktera ili se, pak, ni ne mogu pripisati u "krivicu" podnosioca zahteva za pokretanje prekršajnog postupka. Međutim, ostala zakonska rešenja su nekorektna, jer "sankcionišu" prekršajne sudove koji obavljaju svoj posao donoseći odgovarajuće odluke po sprovedenom postupku i nakon svestrane ocene izvedenih dokaza. Takođe, stavljaju i oštećenog kao podnosioca zahteva za pokretanje prekršajnog postupka u znatno nepogodniji položaj u odnosu na gore pomenute organe javne vlasti.